

Yttrande över SAMRÅDSHANDLING PÅ 06/2020

Förslag till detaljplan för del av kv Paradis 51 i Lund

Kv Paradis tillhör Lunds stadskärnas kultur- och arkitekturhistoriskt mest intressanta kvarter. Här finns byggnader av namnkunniga arkitekter som vittnar om Lund som handels-, industri-, universitets- och lasaretsstad. Här finns också en bit av den gamla vällen, ålderdomliga gårdsmiljöer och en f d sjukhuspark.

Aktuellt förslag bedöms redan i planbeskrivningen medföra ”risk för negativ påverkan på befintlig kulturhistoriskt värdefull bebyggelsemiljö”.

AFSL undrar:

Varför över huvud taget lägga fram ett förslag som hotar kulturmiljön i en stad som Lund?

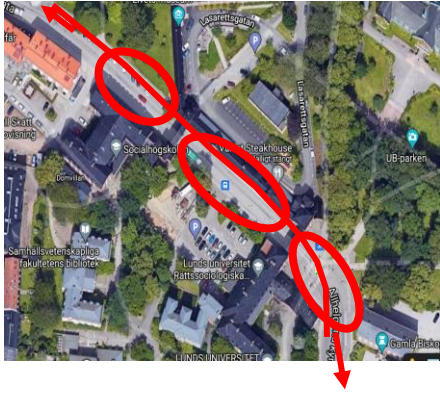
När det finns kunskap, kompetens och medvetenhet?

När man istället kunnat ställa berättigade krav på byggherren Akademiska Hus från början?

Bebyggelsehistorisk bakgrund

1913-16 byggdes Södra lasaretsområdet i kv Paradis ut enligt ritningar av arkitekten Salomon Sörensen. Utbyggnaden innebar ett kliv över stadskärnans nordgräns och visuell samverkan med tre utanförliggande äldre märkesbyggnader, alla i rött tegel: Biskopshuset i ”medeltidsstil” av Brunius (1845), Allhelgonakyrkan i nygotik av Zettervall (1891) och Universitetsbiblioteket i ”hansa-renässans” av Hellerström (1907). Sörensen löste skickligt uppgiften med ny arkitektur som knöt samman stadskärnan med de tre befintliga byggnaderna; han valde rött tegel och samstämda byggnadsvolymer med valv, torn och gavlar som genomgående motiv. Ett nytt stadsrum skapades mellan de två valvburna broar

som förband de båda lasarettsområdena och samtidigt bildade två "portar" till en sekvens av Allhelgona Kyrkogata, som belägen strax norr om Norra vallgatan följer den forna stadsvallens läge. Resultatet blev ett unikt sammanhållet och rumsligt välartikulerat stadsparti som vi fått som gåva att förvalta för framtiden.

Avsikligt avvikande mot kulturmiljön

Tyvärr tycks insikten om dessa befintliga kvaliteter helt frånvarande i detaljplaneförslaget.

Placering

Den vridna byggnadskroppen bryter omotiverat mot dels det i stadskärnan gängse byggnadssättet med huskroppar längs gatan, dels specifikt mot just vallgatornas fasta bebyggelsegräns innanför vilken den medeltida stadens gatunät tar vid, samt även mot den harmoniskt sammanhållna gatusekvens som Sörensen skapade.

Alternativ A, högdal orienterad mot Allhelgona Kyrkogata. Akademiska Hus, visualisering Jais arkitekter.

Om Allhelgona Kyrkogatas bebyggelsemönster på detta sätt bryts upp, försvåras läsningen av den viktiga relationen stadsvallens läge/ dagens vallgator.

Material

Med Sörensens materialval rött tegel anslöt den då nya arkitekturen till den speciella situationen och upprättade en dialog med befintliga byggnadsverk. Enligt detaljplaneförslaget ska den nya byggnaden göra precis tvärtom; den ska kontrastera och sticka ut:

Bestämmelsen "Tillkommande fasader ska ha ljus materialpalett och färgsättning" syftar till att ny byggnaden ska ansluta kulör- och materialmässigt till Barnbördshuset, (*dvs gult tegel; AFSL:s anm*) kontrastera mot Polikliniken samt eftersträva ett ljusare och mer inbjudande uttryck till gatumiljön.

Bestämmelsen framstår som märkligt oprofessionell på flera sätt. Dels i framhävandet av en enstaka ny byggnad på bekostnad av en större, kulturhistoriskt värdefull stadsmiljö ("allt ljus på mig"). Dels i sin naiva bedömning av material- och färgverkan (är hus i gult tegel alltid mer inbjudande än hus i rött tegel?). Dels i det svårförståeliga valet av f d Barnbördshuset att ansluta till; en byggnad som ligger långt inne i kvarteret och vänder baksidan mot den aktuella tomten och blir helt skydd från Allhelgona Kyrkogata

Alternativ A; högdal orienterad mot Allhelgona Kyrkogata. Akademiska Hus, visualisering Jais arkitekter.

Formspråk

Detaljplaneförslagets illustrationer redovisar inte den slutliga byggnadsutformningen. Likväl är dessa illustrationer oroande, då de anger att man planerar en stereotyp arkitektur som kunde ligga var som helst och avsiktligt inte vill gå i dialog med omgivande bebyggelse, utan tvärtom vill introducera ett helt nytt formspråk och uttryck i den ömtåliga stadsbilden.

Svag argumentering

Argumenten för planens avsiktliga ingrepp i kulturmiljön är svaga och föga övertygande:

Den rivning och påverkan på kulturhistoriskt värdefull bebyggelsemiljö, som kommer att bli en följd av planens genomförande, kompenseras med en ny byggnad och plats som vänder sig ut mot samhället – både genom sitt uttryck, kontakten med gatan och genom sin verksamhet.

Sedan Lundagårds murar revs på 1830-talet har universitetsmiljön varit en integrerad del av stadskärnan. Talet om att "vända sig ut mot samhället" är alltså passé sedan länge. Talet om "kontakt med gatan" saknar substans eftersom den nya byggnaden tvärtom backar bort från gatan och har sin entré från sidan. Vad uttrycket beträffar kan det diskuteras (se ovan) om gula eller röda hus lockar flest besökare.

Föredöme?

Byggherre är statliga Akademiska Hus vilket innebär att nybyggnationen ska vara föredömlig. Men under rubriken **Riksintresse och kulturmiljö** i detaljplaneförslaget står att läsa:

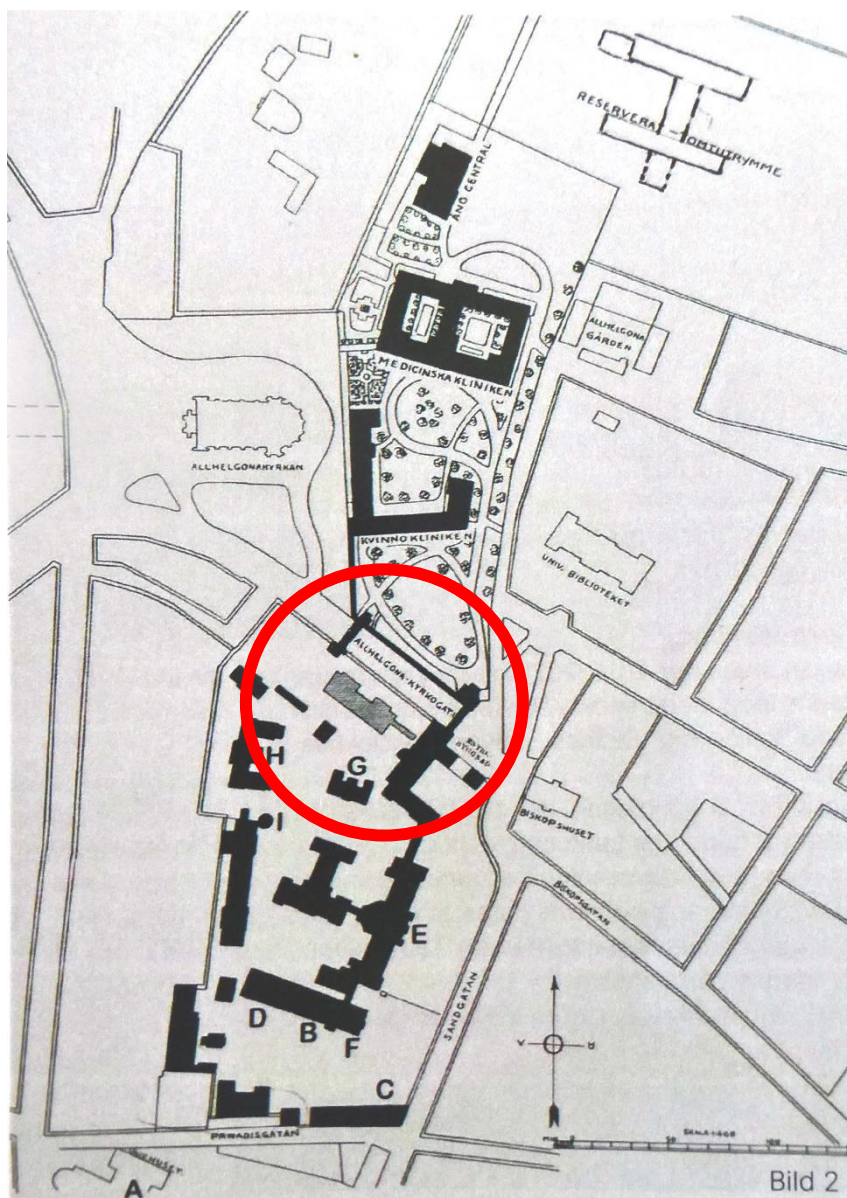
Risk finns dock för negativ påverkan på befintlig kulturhistoriskt värdefull bebyggelsemiljö, varför antikvarisk expertis fortsatt behövs inom projektet.

Det finns all anledning att ifrågasätta varför Akademiska Hus, med alla sina resurser, via Jais Arkitekter/SBK tagit fram ett så antikvariskt obearbetat projekt.

Och likaså varför stadsbyggnadskontoret mot bättre vetande lagt fram ett detaljplaneförslag, som enligt antikvarisk bedömning medför risk för Lunds största tillgång - den kulturhistoriska bebyggelsemiljön.

Sammanfattningsvis menar AFSL att:

- Förslaget i sin helhet har en negativ påverkan på Riksintresset för kulturmiljövården (MK87).
- Det anges i samrådshandlingarna att planen "handläggs enligt reglerna för standardförfarande", dvs BN antar planen. AFSL hävdar konsekvent att detaljplaner i känsligt sammanhang ska hanteras med **utökat förfarande**, vilket innebär att det är fullmäktigeförsamlingen som hanterar och antar planen slutligt.
- Förslaget innebär att ett enhetligt och karaktärsstarkt stadsparti som formats med stor känslighet vad gäller relationen stadsvall och vallgata, rörs till och bryts upp.
- Förslaget innebär tillägg i form av en avsiktligt självhävdande arkitektur som bygger på kontrast: "allt ljus på det nya!".
- Det är rätt att bebygga parkeringsplatsen, men då utifrån ett annat förhållningssätt och en annan arkitektonisk strategi: i en högkvalitativ miljö som denna måste man som planerare och arkitekt alltid se och arbeta *med* de goda kvaliteterna i den befintliga miljön – inte mot dem. Det är särskilt oroande att en byggherre som Akademiska Hus driver fram förslag av detta slag i Lunds stadskärna.
- På en ritning från 1918 syns hur tomten var tänkt att bebyggas: en huskropp placerad parallellt med gatan och med entré mot gatan. Det förslaget följer principen för hur Lunds stadskärna definieras av en distinkt bebyggelsemur parallellt med vallgatorna.

Plan från 1918 ur Bengt Ehingers bok "Lasarettet i Lund 1768-2000". Den tänkta byggnaden, här skrafferad, följer Allhelgona Kyrkogata, ger kvarteret skydd från trafiken och skapar en solig plats mot söder, med naturliga infarter på båda sidor om byggnaden (röd ring AFSL).

Lund 30 aug 2021

AFSL:s styrelse genom Thomas Hellquist